

МАРКО ШКОРИЋ*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Нови Сад

УДК 304.2:316.2
Монографска студија
Примљен: 04.01.2013
Одобен: 28.01.2013

МАРГАРЕТ МИД, ДЕРЕК ФРИМАН И ОДРАСТАЊЕ НА САМОИ**

[К]ако показују модерна истраживања, наш капацитет за повећање и преношење научног понашања још увек је и увек је био и биће у суштинском смислу зависан од филогенетички еволуираних капацитета. Тако постаје јасно да је култура чисто природни феномен и да се развила у континуираној интеракцији са филогенетичким процесима како би постала најважнија биолошка адаптација наше врсте. [Freeman 1970/2001: 16]

Сажетак: Маргарет Мид је један од најчувенијих антрополога свих времена и првенствено је упамћена по књизи *Одрастање на Самои*. Међутим, та књига је била нападнута од стране Дерека Фримана, антрополога који је покушао да докаже да највећи број њених закључака није био валидан. Контроверза о овим питањима постала је једна од највећих контроверзи у антропологији и овај рад покушава да представи све релевантне аспекте ове контроверзе, јер као и у свим научним контроверзама, пуно различитих важних питања је постављено. Ова дебата нас учи веома корисним стварима о антропологији као науци, а не само о самоанској култури.

Кључне речи: Маргарет Мид, Дерек Фриман, Самоа, културни партикуларизам, дихотомија биологија/култура

Маргарет Мид (Margaret Mead) је вероватно најпознатији антрополог свих времена, која је толико тога написала, да се са извесношћу

* marko_skoric@yahoo.com

** Рад је настао током рада на пројекту Значај партиципације у друштвеним мрежама за прилагођавање евроинтеграцијским процесима (број пројекта – 179037), финансираном од стране Министарства за науку.

може рећи да не постоји особа која је прочитала све што је она икад написала (Geertz 1989). Рођена је 16. децембра 1901. године у Филаделфији и са 11 година је почела да води религијски живот, тако да је вера била део њене приватности коју је увек чувала за себе. Имала је три мужа и бројне љубавне афере, као и веома активан јавни живот за који се може рећи да траје и данас.¹ Њен први муж био је Лутер Кресман (Luther Cressman), у којег се заљубила са својих 16 година и убрзо се верила. На колеџу њен први избор била је психологија, да би се током писања мастер рада определила за антропологију као животни позив. На ово је највише утицало пријатељство са Рут Бенедикт (Ruth Benedict) и подршка Франца Боаза (Franz Boas). Између 1925. и 1939. године много је радила на терену, тако да је у пет наврата изучавала осам народа, углавном са другим мужем, Риом Фортјуном (Reo Fortune), а 1938. године са трећим – Грегоријем Бејтсоном (Gregory Bateson).² Између ових истраживања радила је у Америчком музеју природне историје у Њујорку (Metraux 1980a; Bateson 1980).

Између 1939. и 1948. године помагала је многим младим антрополозима и интензивно је радила у музеју и бројним организацијама, да би од 1948. до 1953. највише вршила интердисциплинарна истраживања на Колумбији. Током последњих 25 година свог живота, до 1978. године, највише је била посвећена предавањима, јавном животу, учествовању у бројним научним организацијама и комисијама, стекла је 27 почасних доктората, многе награде и признања. У овом периоду враћала се и на многа места на којима је деценијама раније радила

¹ Тек након смрти своје мајке, ћерка Маргарет Мид и Грегорија Бејтсона јавности је обелоданила своја сазнања о мајчиној бисексуалности. Међутим, чињеницу о њеној бисексуалности знали су блиски пријатељи. Током студија Маргарет Мид је имала и љубавну аферу са колегиницом Кетрин Ротенбергер, што и није било неуобичајено у сестринствима тог доба, а то се десило пре њеног пребацивања на Барнард колеџ у Њујорку. Такође, зна се да је имала аферу и са Леони Њутн. Ипак, две најпознатије лезбејске везе у њеном животу биле су са Рут Бенедикт и Родом Метро (иако то нису биле пуне сексуалне везе, односно биле су у великој мери и интелектуалне), са којом је живела и интензивно сарађивала од 1955. године и све до своје смрти (Howard 1984; Lapsley 1999). Зато не чуди што је Мид временом постала икона „квир” сексуалности (види и Lutkehaus 2008).

² Грегори Бејтсон је син Вилијама Бејтсона, научника који је први употребио термин „генетика” (1905. године) и који је био велики популаризатор Менделових идеја. Бејтсон је дипломирао биологију на Кембриџу, а касније је био и асистент Радклиф-Брауну. Током каријере доста је радио на терену као антрополог и предавао је на многим универзитетима у САД. Интересовала га је и кибернетика коју је учио од Џона фон Нојмана и Норберта Винера. Ово (тада) ново поље науке представљало је начин изражавања његовог дугогодишњег интересовања за процес комуникације.

истраживања (Metraux 1980a, b). Од почетка каријере радила је на приближавању антропологије јавности и никада није писала књиге само за стручњаке (Grossman 1985).

Историјски партикуларизам, психоанализа, култура и личност

Између два светска рата историјски партикуларизам је ступио у интеракцију са Фројдовим (Sigmund Freud) теоријама и на први поглед психоанализа и боазовска антропологија имају мало тога заједничког. „Фројд је у суштини био деветнаестовековни остатак. Његова теорија је била великих размера, еволуционистичка, материјалистичка и детерминистичка схема тачно оне врсте која је највише осуђивана у Боазовом нападу на компаративни метод” (Harris 1968/2001: 393). Ипак, постојала је једна важна особина психоанализе која ју је учинила погодном за боазовски приступ – Боаз је увек инсистирао на томе да културна антропологија треба да изучава и ментални живот, а Фројд је у томе успео (или прецизније речено „успео”) више него било ко пре њега. Пре ове синтезе дошло је до промене на обе стране – фројдовци су одустали од еволуционизма и инстинктивних универзалних комплекса зарад културног релативизма, а боазовци су одустали од наглашавања историје и дифузије. Резултат је била америчка верзија синхроничног функционализма – култура и личност. Међутим, не треба заборавити да је психологизирање било уобичајено међу културним антрополозима уопште, а не само међу боазовцима (Harris 1968/2001).

Култура и личност је вероватно најслабије схваћен и највише митологизован интердисциплинарни подухват у америчкој антропологији. Рут Бенедикт и Маргарет Мид су дуги низ година блиско сарађивале, тако да се често погрешно поистовећују и третирају као да су имале слична мишљења о већини проблема. Док код Маргарет Мид став о науци није увек најјаснији, о чему ће бити речи касније, код Рут Бенедикт је ситуација јаснија.

На почецима свог развоја антропологија је била под великим утицајем разних наука, покушавајући да формулише генерализације о социјалној еволуцији и да објасни психичко јединство човечанства. Међутим, према схватању Рут Бенедикт, антропологија је ближа хуманистичким дисциплинама него друштвеним наукама, а хуманистика је представљала „интелектуалну храну западне цивилизације” од ренесансе до половине деветнаестог века (Benedict 1948: 585). Она се не

противи отворено научној традицији и свему ономе што је производ споја науке и антропологије, јер тек је наука инсистирала на провери хипотеза о човековом културном животу, али ипак мисли да научна и хуманистичка традиција нису међусобно искључиве, већ да се допуњавају и да савремени антрополози много тога губе услед запостављања идеја великих хуманиста. Из овога што је наведено и из њених дела види се да је Рут Бенедикт приоритет давала хуманистици и по овом питању њих две се нису у потпуности слагале (можда јој је по схватању антропологије најближи Kroeber; види Škorić 2011).³

Једна од најчешћих карактеристика класичних студија културе и личности била је интензификација и ширење етнографског приказа који укључује психолошке термине и концепте. Током двадесетих година прошлог века све више је наглашавана психологија, а ова транзиција повезује се првенствено са Рут Бенедикт, која је под утицајем Сапира и односа са Маргарет Мид дошла до закључка да се опис читавих култура може интегрисати око једног или два главна психолошка обележја (види Hsu 1980 за приказ психолошке антропологије Маргарет Мид).⁴

Међутим, овај континуитет између Боазовог историјског партикуларизма и конфигурационализма из књиге *Patterns of Culture (Обрасци културе, Benedict 1934/1959)* не дугује ништа Фројду. Бенедикт је као своје интелектуално наслеђе означила Дилтајеве идеје, што представља још једну везу између боазоваца и неокантијанизма. Маргарет Мид се ипак противила алузији на Дилтаја, тврдећи да је она само убачена реда ради, како би се задовољили Боазови захтеви за одавањем признања и научношћу, али то не мења ситуацију у великој мери – Бенедикт је читала Дилтаја и признала је његов утицај (Harris 1968/2001). Сматрала је да је његов значај био у томе што је историји пришао преко

³ Роберт Редфилд је имао другачија схватања о природи антропологије. Он истиче како антропологија, за разлику од социологије, није имала корене у филозофији. Она није настала из методолошких разлога, већ на основу материјала изучавања, а то су „примитивни” и преисторијски људи. Због тога су њени методи некад сличнији историји, а некад природним наукама. У првој половини двадесетог века, када је америчком антропологијом доминирао Боаз, она је била ближа историјским наукама, да би се касније позиционирала негде између природних наука и хуманистике (Redfield 1926, 1954). Међутим, питање је колико је ова оцена тачна, јер унутар и антропологије и социологије коезистирају разне когнитивне оријентације (види нпр. Levine 1995).

⁴ Сапир је био старији од Маргарет Мид седамнаест година и често ју је молио да напусти Кресмана, како би се удала за њега, да би била мама његовој деци која су остала без своје мајке. Чак јој је посветио и своју песму „Ariel”, на коју је она одговорила својом песмом (Howard 1984). Међутим, не треба мислити да је толика фасцинација била једнострана, јер је Мид о њему имала само речи хвале и њихов однос је био заиста изузетно комплексан (Lapsley 1999).

груписања филозофских погледа на свет који изражавају посебне психолошке категорије (нпр. Dilthey 1996). Што се тиче непосредног извора конфигурационализма у овој књизи, у питању је Ниче (Nietzsche 1872/1999), од којег је Бенедикт преузела идеју о дионизијским и аполонским психолошким типовима.⁵

Историјска функција *Образаца* јесте у позивању на Дилтајево разумевање које се постиже у потпуности без објашњења у научном смислу. Бенедикт је вероватно студент којег је Боаз у својим каснијим годинама највише ценио и након његовог пензионисања 1937. године она је вршила дужност шефа одсека за антропологију на Колумбији.⁶ „Чињеница да је била Боазов протеже вероватно је помогла да се замагле етнографски недостаци у *Обрасцима културе* и Боазов 'Увод' је без сумње био важан у прихватању ове књиге од стране антрополошке заједнице” (Harris 1968/2001: 402). Боаз је сигурно био задовољан овом књигом, сматрајући да је коначно могуће доћи до сазнања о томе како функционише ум „примитивних” људи.⁷ Истовремено, њен „труд” да не повеже конфигурације са било каквом глобалном схемом, строго ограничени узорак на којем је радила и одсуство каузалних објашњења били су у складу са историјским партикуларизмом. У њеној књизи нема никаквих објашњења и ако се закључци могу банализовати онда гласе: неке културе су различите, неке су сличне. Такође, врло брзо је постало јасно да је приказ аполонског начина живота и његове симетрије само резултат изостављања или селективног одабира података о неконформизму (Harris 1968/2001). Без обзира на то што су је стручњаци за области о којима је писала жестоко критиковали, ова књига је била изузетно популарна и веома важна за антропологију као професију, као што је случај и са најпознатијим публикацијама Маргарет Мид.

⁵ „Речено је да је она [Маргарет Мид] боазовац у антропологији. Ја уопште не мислим тако. Мени је Маргарет била пре као деветнаестовековни енглески интелектуалци који су измислили културу Старе Грчке. То не значи да многи елементи Старе Грчке нису били тамо, али Енглези су имали циљ. Знали су шта желе да ураде са Старим Грцима. То је Маргарет радила. Донела је Аполона на Самоу и она и Рут Бенедикт су годинама биле веома заузете погрешним интерпретирањима Ничеа” (Romanucci-Ross 1988/1990: 323-324).

⁶ Међутим, одсек је ипак на крају преузео Ралф Линтон, а међусобна нетрпељивост између њега и Рут Бенедикт била је општепозната унутар антрополошких кругова. Такође, и Боаз је отворено исказивао нетрпељивост према Линтону (Lapsley 1999).

⁷ Маргарет Мид је нешто касније приредила књигу и о кооперацији и конкуренцији „примитивних” људи (Mead 1937).

Одрастање на Самои

С обзиром на то да је са најпознатијим делима Маргарет Мид упозната и шира јавност, а камоли антрополози и социолози, овом приликом биће говора првенствено о контроверзи која је настала након њене смрти и која се тиче најпознатије антрополошке књиге и о сегментима њене каријере који имају релевантност за ту епизоду. Дуго времена, најпродаванија антрополошка књига свих времена била је њена студија *Coming of Age in Samoa (Одрастање на Самои, Mead 1928a)*, али статус ове књиге далеко је од решеног.⁸ Без икаквих претензија да разјаснимо све дилеме које постоје око ове књиге и једне од највећих контроверзи у историји антропологије, покушаћемо само да назначимо тешкоће које се јављају приликом дубинског разматрања читаве проблематике.

Након договора и преговора са Францом Боазом око места и теме истраживања, Маргарет Мид се запутила на Самоу да проучава адолесценцију. Циљ је био да се прикупе докази за тезу о биопсихолошкој пластичности људи која би била довољна да допусти културно условљавање адолесцентских бихевиоралних образаца. Поред већ добро познатих закључака до којих је Мид дошла, сигурно најважнији јесте онај који је промовисала и Бенедикт шест година касније – знање о спектру могућности енкултурације може да нам помогне у нашим процесима социокултурне промене.⁹

Мид није занемаривала методолошка питања која се тичу психокултурног приступа. Напротив, она је увек била свесна потребе за експлицитном дескрипцијом техника истраживања и методолошких претпоставки, иако се то не може рећи за филозофска и епистемолошка питања.¹⁰ *Одрастање* садржи додаток о методу у којем Мид антиципира

⁸ Претпоставља се да је данас најпродаванија антрополошка књига Шегнонова чувена студија (Chagnon 1968/1996).

⁹ Мид није покушавала да дође до конфигурационалистичке синтезе на којој је радила Рут Бенедикт. Међутим, у њиховим раним делима постоје извесне сличности, нарочито ако се разматра методолошка перспектива. Временом су ове сличности постајале још веће, упркос већ поменути разликама. Обе ауторке су претеривале по питању тога у којој мери се могу идентификовати и контрастирати типови индивидуалних и културних личности, јер је у недостатку истраживачких техника конфигурационалистички приступ био преурањен.

¹⁰ У раду Mead 1961b пише о техничким и етичким тешкоћама на које се наилази приликом истраживања људи и животиња.

главне критике које ће касније бити упућене њој и Рут Бенедикт (Harris 1968/2001; Geertz 1989). Герц сматра да Мид током каријере никад није запоставила методолошка питања управо зато што су јој упућиване снажне критике по том питању кад је постала популарна, уз оптужбе да је њена антропологија „импресионистичка", 'интуитивна', 'субјективна' и њој најболнији ударац, 'ненаучна'. Мид је у потпуности била посвећена (док њен други ментор, Рут Бенедикт, на пример, није) схватању да антропологија јесте или да треба да буде наука, чиста и једноставна, као и остале” (Geertz 1989: 337). Међутим, питање је колико је заиста схватала шта разликује науку од псеудонауке или ненауке.

Она је одбацивала статистику, што је апсолутно неоправдано и неосновано када се ради о изучавању популација од неколико стотина хиљада или милиона људи. Никаква емпатија, интуиција, свакодневно искуство и посматрање не могу да пруже адекватну основу за ставове о типичним аспектима личности милиона људи. „Заправо, докази су се акумулирали о томе да је чак и у релативно малим популацијама количина емоционалне и когнитивне варијабилности далеко изван оне са којом је некантитативни психокултурни аналитичар припремљен да се ухвати у коштац” (Harris 1968/2001). С друге стране, она је са Грегоријем Бејтсоном увела драматичне промене у дотадашњој методологији које се тичу употребе филма и фотографије, чиме је један од оснивача визуелне антропологије.

Потребно је само подсетити на чињеницу да је Маргарет Мид и у својим каснијим књигама писала о сличним темама као и у *Одрастању* (нпр. Mead 1935/1952; види и McDowell 1980). Том приликом бавила се степеном пластичности полова по питању културно додељеног понашања које се тиче одређеног пола. Мид је поредила три различите културе како би тестирала обим варијација културних образаца, али није се бавила културама у целини, већ варијететима полно додељених бихевиоралних улога (види Reeves Sanday 1980). Пре него што се вратимо њеним каснијим књигама, осврнућемо се на неке детаље чувене контроверзе коју је њена прва књига инспирисала. У питању је (лични) рат против Маргарет Мид који је на велика врата након њене смрти започео Дерек Фриман.

Она је вршила своја истраживања када је имала 23 године, а главни предмет њеног проучавања био је проблем адолесценције. Њен резон био је следећи – уколико постоји биолошки процес сазревања, онда би требало да се налази у свим културама. Међутим, она је на Самои затекла другачији живот, где је адолесценција један миран и пријатан део живота. То је значило да адолесценција има културне, а не

биолошке узроке. Дерек Фриман њену књигу тумачи као тријумф културног детерминизма, односно веровања у надмоћ културе над биологијом (Freeman 1983). Видећемо колико су ове оптужбе тачне, односно у којој мери су тачне.

Одростање на Самои се појавило 1928. године са Боазовим предговором (Mead 1928a; Voas 1928). Он је 1916. године напао еугеничку теорију (Voas 1916), сматрајући да је друштвени стимулус далеко моћнији и важнији од биолошког, што је теза коју је емпиријски и у другој култури требало да провери Маргарет Мид. До 1920. године боазовска парадигма је стекла свој коначни облик, успоставила се као нова школа америчке антропологије и у то време многи његови студенти већ су држали професорске позиције на бројним универзитетима и поред бројних личних анимозитета делили су заједничку визију антропологије као науке. Та визија се (уопштено) може сагледати кроз схватање културе као *sui generis* феномена и раскид са еволуционистичком традицијом (Škorić 2011).

Боазовци су снажно веровали у то да је социјални стимулус бескрајно јачи од биолошког, упркос томе што није било никаквих необоривих доказа за такве тврдње (Provine 1973), а истовремено је еугеника наставила да добија на популарности. Почетком двадесетих година супротстављеност херeditаристичке и енвиронменталистичке парадигме достигла је врхунац (Degler 1991). Док је 1911. године Боаз (Voas 1911/1938) био усамљен у својој борби против биолошког детерминизма, ситуација се десетак година касније знатно променила.

Тако је, на пример, он сада имао савезнике унутар психологије, односно бихевиоризма, који је свој успон доживео готово истовремено са боазовском парадигмом. „Манифест” бихевиоризма објављен је 1913. године (Watson 1913) и његова основна идеја била је у ограничавању психологије на понашање које се може посматрати. Тиме се одбацују теорије генетског детерминизма и током двадесетих година долази до покрета који се могу објединити под називом „антиинстинктивни” (Freeman 1983). Кулминација борбе против идеје о људским инстинктима врхунац је достигла око 1924. године, када је почела да се негира идеја да људи поседују било какве инстинкте, што је потпуно другачија ситуација и интелектуално окружење од оног у којем је Вилијам Џејмс тврдио супротно (James 1890/1952). Сада су Голтонову доктрину (Galton 1865a, b, 1869/1925) одбацивали бихевиористи, социјални психолози, социолози, филозофи и културни антрополози и 1924. године у САД није било важније интелектуалне теме од питања релативног значаја наслеђа и окружења.

У то време Маргарет Мид је припремала докторску тезу на Колумбији код Боаза и била је под великим утицајем Рут Бенедикт која је студије антропологије почела у Њујорку (Нова школа за друштвена истраживања), 1919. године, у доба када је доктрина *omnis cultura ex cultura* већ била формулисана (Lowie 1917). Један од њених професора био је Александер Голденвајзер, који је код Боаза докторирао 1910. године и у суштини је био присталица Кроберових формулација о култури као затвореном систему (Goldenweiser 1917; Kroeber 1917). Бенедикт је такође слушала предавања и код Ловија, а докторат је радила под Боазовим надзором. Ставови Рут Бенедикт и Франца Боаза били су веома слични ставовима Вилијама Огберна код кога је Маргарет Мид слушала предавања на Барнард колеџу (пре преласка на Колумбију) о психолошким аспектима културе. Он је био под утицајем Кробера и Ловија и разрађивао је неке њихове идеје (види нпр. Ogburn and Thomas 1922).

У марту 1923. године Рут Бенедикт је почела да разговара са Маргарет Мид о промени каријере, односно о напуштању психологије зарад антропологије (Howard 1984). Није било потребно много убеђивања, тако да је 20. марта 1923. године Мид саопштила Боазу како жели да ради докторат из антропологије. У августу наредне године на једном скупу у Торонту схватила је да готово сви антрополози имају „свој” народ о којем су највише говорили у својим дискусијама (Freeman 1983). Боаз је у својој борби против херeditаризма посезао за свим доступним доказима које је могао да прикупи и крајем 1924. године његова идеја је била да своју критику допуни преко изучавања адолесценције у култури која се сматрала другачијом од западне.¹¹ Он је у почетку желео да Мид врши истраживања америчких Индијанаца, док се она опирала тој идеји, желећи да оде у удаљене делове Полинезије, иако је Боаз сматрао да тако нешто може да буде опасно. На крају је постигнут компромис да оде на острво на које су бродови долазили макар једном у три недеље, а у питању је била Америчка Самоа, на коју се запутила средином 1925. године (Freeman 1983; Howard 1984).

На основу кореспонденције и бележака Маргарет Мид могуће је реконструисати ток истраживања. У питању је био њен први теренски рад, а пре поласка није имала времена да научи самоански језик, чему се

¹¹ Фриман истиче значај чињенице да се ради о годинама пре него што је Попер објавио књигу *Logic of Scientific Discovery* (*Логика научног открића*, Popper 1935/2002) и сматра да због тога ригорозно тестирање идеја и теорија није било уобичајено, те се често догађало да се истраживања врше само како би се поткрепила већ одређена постојећа уверења.

посветила током наредних шест недеља. Највећи део истраживања заснивао се на одабраних 25 девојака (паметарки), старости између 14 и 20 година. Због разних сплетова околности (чињенице да је била жена којој није било дозвољено да учествује на скуповима поглавица и урагана који је нанео велике штете и усмерио енергију и време Самоанаца на изградњу и поправку кућа, а не на социјалне церемоније), Мид је била приморана да основне аспекте самоанског живота изучава претежно преко паметара. На Самои је остала девет месеци и све време је имала преписку са Рут Бенедикт и Францом Боазом.

Након повратка у Њујорк запослила се у Америчком музеју природне историје и до пролећа 1927. године написала је првих дванаест поглавља књиге (осим другог, које је додато касније). Рукопис је прво послат компанији Harper Brothers, која га је одбила. Покушала је са новим издавачем, који јој је скренуо пажњу на то да своју књигу треба да заокружи објашњењем зашто су њени закључци релевантни за савремене Американце. Она је врло радо пристала да то учини, јер је у својим предавањима о тој теми већ говорила. Било јој је јасно да уколико је макар једно друштво организовано тако да се у њему адолесценција доживљава без великих стресова, то може да се уреди и у осталим друштвима.¹²

Фриманова критика

Фриманова критика претежно се заснива на чињеници да је Маргарет Мид била двадесеттворогодишња жена која није имала довољно знања из биологије, што наводно доказује да у научном смислу није била припремљена да изучава комплексне интеракције између биолошких и културних варијабли. Такође, он њено истраживање на Самои види као негативну инстанцу. У питању је антрополошка стратегија која за циљ има да се оповргну одређене идеје тако што ће се пронаћи макар један пример неке културе у којој је ситуација другачија. Дакле, у овом случају суштина је била у томе да се покаже како период адолесценције на Самои пролази без већих турбуленција, за разлику од

¹² Рут Бенедикт је на Међународном конгресу американиста, 1928. године, изложила рад „Psychological types in the cultures of the Southwest” (Психолошки типови у културама Југозапада), који представља претходницу њеној најпознатијој књизи (Benedict 1934). У њему се налази идеја о аполонском и дионизијском типу личности (Freedman 1983). Она и Маргарет Мид су већ 1927. године биле убеђене у идеју да у свим културама традиционални образци понашања обликују људску природу. Иако Мид у својој књизи не користи термине „аполонски” и „дионизијски”, јасно је да под овим утицајем представља Самоанце као аполонске типове личности.

западне културе (види Воас 1928, 1928/1962). Главни теоријски закључак њене емпиријске студије тако би био да било какво биолошко објашњење стресне адолесценције у САД није валидно (Freeman 1983).

Мид је самоанску породицу приказала као да се састоји од петнаест до двадесет чланова, да је интерно неиздиференцирана и да је карактеришу необавезни односи. То значи да дете нема осећај припадности малој интимној биолошкој породици, да су односи између родитеља и деце дифузни и да зато деца немају снажне афективне везе са својим родитељима. Преко овако окарактерисане породице Мид доказује лагодан живот на Самои – деца на Самои одрастају, а да не мисле како је било које људско биће јединствено или да се један љубавник не може заменити другим. У неким сегментима пише о томе да деца често преферирају своје сроднике у односу на родитеље и да није неуобичајено да одлазе и живе са њима. Дакле, у овом друштву ни дечаци ни девојчице нису под неким присилама и имају средства за остваривање свих својих жеља. Као што у друштву нема јаких емоција, тако нема ни великих интересовања за надметање било које врсте. Мид чак истиче да је надметање немогуће јер га друштво гуши и контролише. Овако описано друштво је неагресивно, у њему нема убистава, агресивна деца бивају кажњена, а ни мушка сексуалност није повезана са агресивношћу, тако да нема ни силовања. Поред тога што се не зна за грех, на Самои је секс представљен као хоби, игра или уметност, тако да романтична љубав не постоји, док је љубомора веома ретка појава, а превара се не сматра тешким преступом. Промискуитет девојака служи чак и као нека врста заштите од трудноће, а дозвољено им је да уживају у сексуалним односима и тако одлажу ступање у брак. Нелегитимна деца су ретка појава, а када се и роде бивају веома лепо прихваћена (Mead 1928a; види и Tiffany 2001).

Пре него што посветимо пажњу самој контроверзи око ове књиге рећи ћемо нешто о Дереку Фриману. Он је рођен 1916. године на Новом Зеланду и најпознатији је управо као иницијатор ове вероватно највеће контроверзе у историји антропологије.¹³ У Велингтону је студирао психологију и филозофију код Ернеста Биглхола који је био Сапиров студент. Са радом Маргарет Мид упознао се на студијама 1938. године, а годину дана касније пријавио се за позицију наставника на Западној Самои, где је и стигао у априлу 1940. и остао до новембра 1943. године.

¹³ Од друге половине прошлог века вероватно две најпознатије антрополошке контроверзе поред ове су епизода са социобиологијом након 1975. године и дебате које су уследиле након 2000. године због књиге *Darkness in El Dorado (Тама у Елдораду)*, у којој се (неосновано) тврди да су се неки научници који су изучавали амазонска племена понашали (благо речено) неетички.

Према његовим речима, намера му је била да подржи њене закључке својим истраживањем. Дакле, на почетку каријере био је поборник боазовске традиције културне антропологије. За разлику од Маргарет Мид, која је језик учила шест недеља пре почетка истраживања, Фриман је пре свог истраживања учио језик две године (Fox 2001).

Такође, за разлику од Маргарет Мид која је на Самои живела са америчком породицом, Фриман је од 1942. живео са локалном породицом једног поглавице. Следеће године поглавице су му доделиле титулу, тако да је могао да присуствује њиховим састанцима. Након мање од годину дана истраживања напустио је Самоу како би отишао у морнарицу, тако да се на кратко вратио 1946. године, а истраживања је наставио тек 1968. године. Током тих година постао је познат етнограф и важна фигура социјалне антропологије и педесетих година се највише бавио проблемима сродства и друштвене организације.¹⁴ Раних шездесетих година почео је да преиспитује антрополошке методе и теорију које је учио као студент и окренуо се изучавању психоанализе, етологије и еволуционе биологије. Такође, упознао се и са идејама Карла Попера са којим се дуго времена дописивао, ишао је на семинаре Џона Боулбија и путовао је у Немачку код Конрада Лоренца и Ејбл-Ејбесфелта. У овом периоду почео је да осмишљава нову биолошку науку о људским вредностима (Fox 2001).

Тек 1964. године, након дуго времена поново је прочитао најпознатије дело Маргарет Мид, али овог пута из друге перспективе, тако да му је било лако да примети недостатак било каквог биолошког разумевања адолесцентског понашања. Одлучио је да се врати на Самоу и да настави своја истраживања, али из нове бихевиоралне и филозофске перспективе. Са својом породицом провео је још две године на Самои, од почетка 1966. до краја 1967. године, и тек тада је посетио исту локацију на којој је Мид вршила своја истраживања.

Контроверза је званично почела 1983. године, када је Harvard University Press објавио књигу *Margaret Mead and Samoa (Маргарет Мид и Самоа, Freeman 1983)* и она се није завршила ни данас, без обзира на то што је Фриман умро 2001. године.¹⁵ На први поглед она се чини

¹⁴ Као што је то обично случај током контроверзи (види нпр. Škorić 2010), Фриманови противници су покушали да га дискредитују као непознатог професора или антрополога (нпр. Nardi 1984, иако се овде његова анализа не доводи у сумњу као код многих других критика), као што је и сам Фриман покушао да дискредитује Маргарет Мид чињеницом да је имала 23 године, што су класични *non sequitur* и *ad hominem* аргументи.

¹⁵ Заправо, контроверза је почела неколико месеци раније, када је New York Times објавио чланак о књизи, да би вест накнадно била објављена у стотинама других новина и часописа.

једноставном, али заправо је изузетно комплексна. Читаву контроверзу вероватно је немогуће у потпуности истражити, јер је литература о њој до данас изузетно обимна (један њен мали део чине радови Bock 1983; Caton 2000; Cole 1993; Côté 2000a, b, d; Earley 1993; Feinberg 1988; Gardner 1993a, b; Handler 1984; Harris 1983; Hellman 1998; Holmes 1983a, b, c; Howard 1984; Kuklick 1984; Leacock 1992; Levy 1983, 1984; McDowell 2005; Murray and Darnell 2000; Nardi 1984; Paxman 1988; Schwartz 1983, 1993; Shankman 1996, 2000, 2005, 2009a, b; Shore 1983; Silverman 1983; Weiner 1983; Yans-McLaughlin 1984; хрестоматија у којој се налазе контекстуализација контроверзе, најпознатије критике и одбране је Caton 1990; најпознатији Фриманови радови о овој теми су нпр. Freeman 1983, 1989, 1991, 1991/2001, 1999, 2000, 2001b).

Иако је књигу објавио тек 1983. године (што су му такође многи критичари замерали) Фриман је на неколико места и у неколико наврата писао о Маргарет Мид (нпр. Freeman 1979/2001).¹⁶ Такође, он је и лично разговарао са њом о Самои и планирао је да књигу објави док је она још била жива, али то се није догодило. Приликом посете Аустралији, новембра 1964. године, Мид је имала приватан разговор са Фриманом који јој је изнео све доказе који су говорили о томе да њено истраживање није емпиријски добро поткрепљено. Према његовом сведочењу, разговор није прошао како се он надао, јер Мид није била спремна да слуша критике. Њена дугогодишња сарадница Лола Романучи-Рос открива и шта се догађало после тог сусрета. Она тврди да је Маргарет Мид била изузетно узнемирена након разговора са Фриманом и да јој је рекла како је разговор текао и да се плаши реакција када он своје резултате објави: „[Д]оказао је да сам погрешила” (Romanucci-Ross 1988/1990: 323). Романучи-Рос наводи још један пример на основу којег можемо да закључимо да је Мид заиста била изузетно узнемирена кад год би се поменуле критике њеног рада на Самои. Неколико година касније, када је требало да одржи предавање у Сан Дијегу, њен захтев је био да се једној младој антрополошкињи (Еленор Гербер) не допусти да јој приђе јер је пронашла одређене дискрепанције у њеном раду и Мид није желела са њом да се упусти у разговор.¹⁷

¹⁶ Фриман је тврдио да све до 1981. године, након њене смрти, није имао приступ свим документима, што се не подудара са наводима Лоуела Холмса који тврди да је још 1954. године имао приступ документацији (Howard 1984).

¹⁷ Пре Фриманове књиге можда најжешћа и најпознатија критика рада Маргарет Мид потекла је од Марвина Хариса (Harris 1968/2001). Међутим, као што ћемо видети, Харисова и Фриманова критика су потпуно другачије. Харис није залазио у детаље, већ је само писао о томе да постоје добри докази да се њени закључци доведу у питање. С

Фриман (Freeman 1983) говори о некритичком прихватању закључака *Одростања на Самои* од стране антрополога зато што нико након ње та истраживања није доводио у питање. Међутим, средином педесетих година Лоуел Холмс је писао докторску дисертацију коју је предао 1957. године на Нортвестерн универзитету, где је предавао Мелвил Херсковиц, такође Боазов следбеник. Фриман не залази у детаље због којих је Херсковиц послао Холмса баш на Самоу, али неке назнаке о мотивима могу се пронаћи код Џејн Хауард (Howard 1984) и у писмима Лоуела Холмса (нпр. Holmes 1967a/1990). Маргарет Мид је имала одређене неспоразуме са Мелвилем Херсковицом крајем 1954. године и управо у овој свађи Хауард види могућност да је Херсковиц због тога послао свог студента Лоуела Холмса на Самоу, уместо на Фици како је био првобитни план, али који је пропао због тамошњих политичких превирања. Ауторка наводи да је Херсковиц већ годинама сумњао у опис самоанског живота који је објавила Маргарет Мид и да је зато предложио Холмсу да уради ново истраживање и методолошку студију на истом месту на којем је радила и Мид. Како наводи, Херсковиц му је саветовао да изврши објективне анализе, али Холмсу је било јасно да би због личних несугласица Херсковиц био одушевљен да прочита контрадикторне податке.

Контакт између Фримана и Холмса почео је 1960. године поводом Фриманових истраживања и евентуалних методолошких сугестија које би Холмс могао да понуди. Након Фримановог писма 10. октобра 1967. године (Freeman 1967/1990) Холмс је почео да тумачи његове мотиве као осветничке и након 1983. године постао је један од главних критичара Фримана, али и бранилаца Маргарет Мид. Најважније је Холмсово писмо написано 1. августа 1967. године, у којем се говори и о критикама и о похвалама њеног истраживања. Највећи проблем он је видео у методологији, јер за бројна питања није могао да оцени да ли је

друге стране, Фриман је сигурно у неким сегментима критике претерао, што је разумљиво, јер циљ његове и Харисове критике није исти. Уосталом, у Харисовој чувеној књизи Маргарет Мид се обрађује у оквиру једног поглавља, а Фриман ју је критиковао у две књиге и неколико радова. Харис на другом месту (Harris 1983) објашњава зашто Боаз и његови следбеници не могу да се сматрају за припаднике културног детерминизма, што је била главна Фриманова теза, подсећајући на Боазову поделу антропологије на четири поља, за коју сматра да је изузетно важна и корисна. И поред критике, Харис је за Мид рекао да би „она могла да буде најзаузетија, највреднија инкарнација протестантске етике још од Калвина” (Howard 1984: 438-439). С друге стране, Кробер је изјавио следеће: „Ако бисте узели најбољих десет процената које је [она] урадила, закључили бисте да је то више по квантитету и боље по квалитету од [онога што је урадила] већина антрополога” (Howard 1984: 437).

она погрешила или су се ствари временом промениле. Кључне реченице на које се Фриман касније позивао су следеће: „Иако сам био прилично критички настројен према многим њеним идејама и запажањима, не верујем да је [докторска] теза право место да се оне [критике] износе. Био сам приморан од стране ментора да ублажим моје критике” (Holmes 1967/1990: 316). Ова реченица није у потпуности јасна ако се у обзир узме оно што је Холмс рекао за Херсковица и његов односа према Маргарет Мид. Последња реченица гласи: „Једина трагедија са Мид јесте што и даље одбија да прихвати идеју да је можда погрешила на свом првом теренском раду” (Holmes 1967/1990: 316). У свом наредном писму Холмс поново истиче да се ради о доброј студији и да је на страни Маргарет Мид. Касније је своје критике у писмима правдао бесом на Маргарет Мид која је објавила лошу рецензију његове књиге.¹⁸

У принципу, Маргарет Мид је требало да буде задовољна што ће неко коначно проверити њене резултате и читаво истраживање. Међутим, она је сматрала да неко друштво треба да проучава само један научник, чија пристрасност ће морати да утиче на резултате.¹⁹ Када је Холмс дошао на острво са својом женом и дететом, послао јој је писмо са молбом да му каже права имена девојака које је интервјуисала. Њен одговор је био „изузетно скептичан и некооперативан. Одговорила ми је да није знала ко сам и да је требало да имам пристojности да са њом размотрим моје поновно истраживање пре него што сам отишао” (Холмс, наведено према Howard 1984: 322).

Холмсово поновно истраживање је међу првим проверама ранијих антрополошких истраживања, ако не и прво. Његов примарни задатак није био да открије да ли је она погрешила или да ли је била у праву, већ да открије колики је утицај личности (истраживача) у етнографском раду и да истражи културну промену. Међутим, њих двоје су Самоу видели на другачији начин. Холмс је писао о томе да су престиж и положај у друштву веома важни у самоанској култури. Не само важни, већ најважнији, а да су сви остали аспекти живота томе подређени и секундарни. Такође, писао је о томе да су Самоанци готово фанатични у

¹⁸ Дакле, сада није у потпуности јасно шта је Херсковиц желео, али то овом приликом није од пресудног значаја. Оно у шта не можемо сумњати јесте чињеница да су школу култура и личност слабиле и унутрашње размирице. Након афере са Сапиром Мид је са њим остала у лошим односима, а позната су и поменуте несугласице између Ралфа Линтона и Рут Бенедикт (Lapsley 1999).

¹⁹ Када говори о приказима других култура каже да они морају да буду „донекле несамерљиви и једностранни” (Mead 1961a: 476). Односно, сматрала је да не постоји непристрасан приказ било које друштвене ситуације и да ради смањивања пристрасности истраживач треба да се подвргне психоанализи (Holmes 1983c).

свом практиковању хришћанства, да кажњавање деце може да буде веома сурово, да већа деца често ударају мању, да је жена извршила самоубиство зато што јој није било дозвољено да се уда за мушкарца којег је она желела, мушки паметари су описивали какве све тензије унутар породице може да произведе фригидност, да је главни разлог за развод превара и да је 1953. године силовање било пети злочин по учесталости (Freeman 1983).²⁰

Ипак, упркос великим разликама по питању романтичне љубави, кооперативности/компетитивности и слично, Холмс је закључио да је истраживање Маргарет Мид валидно. Њена рецензија Холмсове књиге у часопису *American Anthropologist* била је прилично негативна (Mead 1961c), а две године касније на састанку Америчке антрополошке асоцијације лично га је сатерала у ћошак и рекла му је како је непоштен и како је написао лошу књигу (Howard 1984). Битно је поменути још неке податке, попут оног да је Холмсу 1970. године био упућен позив (на основу његове књиге коју је Мид жестоко критиковала) да напише поглавље у приручнику о методологији које би се тицало грешака Маргарет Мид у истраживању на Самои. Ипак, „Холмс није хтео да га напише. Плашио се да је критикује. Мислио је да ће изгубити фондове. То не значи да би их изгубио, али мислио је да ће тако бити” (Marshall 1983: 1043). Међутим, Мид није била Холмсов непријатељ, као што ће то за обоје постати Дерек Фриман.²¹

Холмс је имао сличну теоријску оријентацију као и Мид, иако су етнографске методе у периоду између 1925. и 1954. године у великој мери усавршене. Након објављивања Фриманове књиге он је константно инсистирао на томе да им мотиви нису исти. Према Холмсовом виђењу, Фриман је много више желео да покаже како је Мид погрешила него да заиста провери њено истраживање. С друге стране, Холмс се залагао за поновно истраживање, али за „холистичку анализу тоталне културне конфигурације” (Holmes 1983a: 930). Суштина Холмсовог приговора јесте у томе да два истраживача (услед Рашомоновог ефекта) не морају исту културу да виде на исти начин, што не имплицира нужно да је један истраживач у праву, а да други греша. Фриман у својој књизи цитира Холмса само када су у питању

²⁰ Фриман је такође критиковао чињеницу да Мид није детаљније обрадила питање хришћанства на Самои. И не само то, већ је као сумњив истицао и њен закључак да религија уопште игра веома малу улогу у самоанском животу (Freeman 1983).

²¹ Поглавља у којима је Фриман критиковао Маргарет Мид су о друштвеној позицији, кооперацији и компетицији, агресивном понашању и ратовању, религији, кажњавању, одгајању деце, самоанском карактеру, сексуалном понашању, адолесценцији и самоанском етосу (Freeman 1983).

критике Маргарет Мид, иако Холмс истиче да се упркос неким погрешним интерпретацијама Маргарет Мид њихова истраживања генерално преклапају (за прилично детаљну критику Холмсових истраживања, види Bargatzky 1988).

И поред Фриманове комуникације са Холмсом и Маргарет Мид за време њеног живота, дебата је почела 31. јануара 1983. године када је *New York Times* објавио причу дужине 47 инча, која је почела на насловној страни и која се тичала раних реакција на Фриманову још увек необјављену књигу. Дакле, оно што је било неуобичајено јесте реакција јавности на књигу, а не толико њена основна теза, јер се тако нешто већ неко време причало међу антрополозима. Чак су и *Life* и *Wall Street Journal* послали своје новинаре на Самоу како би дошли до нових детаља. Може се рећи да је доминантан став међу антрополозима који су такође радили истраживања на Самои био да је рад Маргарет Мид пре био некомплетан него да је погрешила, што би требало да имплицира да се некомплетни резултати допуњују и исправљају, а не да се оповргавају.

Фриманова књига је довела до организовања најмање четири велика скупа о читавој контроверзи, од којих је свакако најпознатији и најважнији онај који је крајем новембра организовала Америчка антрополошка асоцијација. У новембру 1983. године одржан је 82. годишњи скуп у Чикагу, а једна специјална сесија била је посвећена побијању Фриманових аргумената и на њој је присуствовало преко хиљаду антрополога. На крају је Фриманова студија стављена на гласање како би се прогласила ненаучном, што је и изгласано (Freeman 1991/2001, 1998/2001). Нема потребе детаљније улазити у апсурдност овог догађаја, где се о истини, заблуди или критици гласа (види Škorić 2010), али овде је суштина у јачини потреса који је изазвала Фриманова књига. Да би читава контроверза била још више закомпликована „побринула” се Америчка асоцијација за унапређење науке у чијем часопису *Science* је Фриманова књига проглашена књигом године из друштвених наука. Маргарет Мид је својевремено била председница и Америчке асоцијације за напредак науке (AAAS) и Америчке антрополошке асоцијације (AAA), а дијаметрално супротне реакције на Фриманову књигу можда сведоче о сукобу две културе или у најмању руку о њиховим несамерљивим погледима на свет (Snow 1959/1964; Škorić 2010).

Фриман је, као што смо видели, контактирао Холмса 1966. године, али како Холмс каже, убрзо је схватио да Фриман жели да уништи репутацију најпознатијег антрополога прошлог века (Holmes 1983b).

Холмс у овој рецензији заправо пише о четири категорије људи који су учествовали у контроверзи: (1) припадници академске заједнице који нису антрополози, али који су цитирани на омоту књиге ради њене промоције, (2) новинари, (3) антрополози и (4) Самоанци.²² Сада можемо јасно да уочимо да Фриманова књига није прихваћена само као пука и искрена критика Маргарет Мид, већ да се перципирала као покушај да се Мид дискредитује, а са њом и боазовски културни детерминизам. То је најчешћи тон критика које су упућиване Фриману током свих ових година.

Кејтон (Caton 2000) Фриманов план разлаже на две компоненте – логичку и историјску. Логичка компонента је формално побијање доказа и теоријских закључака *Одростања*, тако да би њен теренски рад био „експеримент” за тестирање хипотезе да је адолесцентни стрес универзални феномен који настаје из биологије полног сазревања, а доказ су етнографске чињенице које је користила како би приказала Самоу као културу у којој се адолесцентски стрес не јавља. Теоријски закључак је интерпретација Маргарет Мид да зато што су биолошке варијабле адолесценције константе, оно што се догађа на Самои не можемо да објаснимо преко биологије, већ преко културних фактора. Тај закључак је теза културног детерминизма, а Фриман оспорава теоријску тврдњу преко оповргавања емпиријских доказа на основу којих се тврди да током адолесценције на Самои стрес не постоји. Историјска компонента је тврдња да је *Одростање* перципирано као потврда културног детерминизма, јер су ту садржани научни докази који му иду у прилог. Наводно, та парадигма је затим наставила да доминира антропологијом током већег дела прошлог века.

Као нека врста синтетичке компоненте може се узети Фриманова замисао интеракционистиче антропологије, која у себе инкорпорира битна и релевантна сазнања из биологије. Он је у неким својим радовима и раније критиковао Кробера (нпр. Freeman 1979/2001) и његову доктрину о суперорганском (Kroeber 1917) прогласио је ненаучном. Међутим, утицај биологије у Фримановој антропологији не значи да су људи машине које морају пасивно да трпе утицај гена. Ми можемо да чинимо изборе и зато смо самодетфинишуће животиње, што значи да имамо потенцијал да преко наших избора створимо сопствене светове значења.

²² Прва категорија је можда и најзанимљивија. У њу спадају Нико Тинберген (етолог), Џон Фајфер (физички антрополог), Ернст Мајер (биолог), Брус Мазлиш (историчар) и Ешли Монтагју (антрополог). Холмс с правом истиче да ниједан од наведених научника није експерт за Самоу, без обзира на њихову с правом заслужену научну репутацију.

Након своје прве чувене књиге, Фриман је у новембру 1987. године отишао на Самоу са екипом која је снимала документарни филм о раду Маргарет Мид и која се надала да ће наћи неког ко је са њом сарађивао у доба истраживања. Он је тако нешто покушавао и раније, али није успевао да пронађе ниједну особу. Сплетом околности, филмска екипа и Фриман успели су да пронађу жену која је (наводно) била у најблиским односима са Маргарет Мид током њеног боравка (види Freeman 1999). У питању је Фа'аруа'а Фа'аму, која је тада имала 86 година. Фриман је из писама Маргарет Мид знао за ту жену, али је никад није срео зато што је у време његових боравака на Самои Фа'апуа'а живела на Хавајима. Она је била вршњакиња Маргарет Мид и није била испитаник, али је са њом проводила много времена. Кључни део разговора забележен је (и) видео записом и може се погледати у најмање две емисије (*Margaret Mead and Samoa* и *Tales From the Jungle*).²³

Кључни део разговора је 1989. године штампан у часопису *American Anthropologist* (Freeman 1989, види и 1999). Суштина која се из њега може извући јесте да су Фа'апуа'а и њена пријатељица из шале лагале о сексуалном животу на Самои, не схватајући озбиљност истраживања. Она је пристала на ово признање зато што јој је накнадно речено шта је Маргарет Мид написала о Самои и схватила је да информације личе на оне које су потекле од ње и њене пријатељице. Фриман такође наводи бројне изворе у виду докторских дисертација и радова у којима се говори о томе како су Самоанци били затечени када су схватили како их је приказала Маргарет Мид. Питање секса било је посебно нејасно.

Поред свих убедљивих доказа на које се Фриман позива, пре неколико година и они су доведени у питање. Шенкман (Shankman 2009b) пише да се аргумент о превари и лагању може оповргнути читањем Фриманових необјављених интервјуа са Самоанком на чије сведочење се он позивао и које представља основ за његову другу књигу о Маргарет Мид. Након открића и првог кратког интервјуа са Фаапуом, 1987. године, Фриман је наредне године, а онда и 1993, посредно урадио дуге интервјуе. Видели смо да у својој другој књизи он наводи ова два интервјуа као несумњиву подршку његовим хипотезама. Фаапуа је

²³ У овим емисијама наводе се подаци истраживања и новинских текстова, према којима је Маргарет Мид једна од три најпознатије жене у америчкој историји и да је чак називана мајком Земље. Постоји најмање још једна емисија о Мид, иако се у њој контроверза уопште не помиње (*Coming of Age*). Такође, 1996. године одржана је премијера представе *Јеретик* (писац је Дејвид Вилијамсон, један од најпознатијих аустралијских драматурга), која обрађује контроверзу.

имала 86 година током првог интервјуа и 92 током другог, а Фриман је постављао питања која се тичу тачности њеног сећања. Његов закључак био је да она има тачна сећања о догађајима о којима је говорила.

Међутим, ови интервјуи су постали доступни тек након његове смрти, 2001. године, и јасно демонстрирају да су сведочења некад контрадикторна, некад нејасна, али никако да су неоспориви доказ за Фриманове тврдње. Дакле, питање је колико је Фаапуа имала тачно сећање, на чему се заснивају Фриманови докази. Њено сећање је тачно када се ради о неким питањима, али исто тако, нетачно када се ради о неким другим. На пример, 1993. године она је заборавила да је Мид умрла, иако је то сазнала шест година раније. Оваквих примера има неколико, а директно се тичу сведочења о самоанској адолесценцији. Такође, у снимљеном и објављеном интервјуу она је рекла како је била најближа „сарадница” Маргарет Мид, да би у истом интервјуу такође рекла како је само једном радила као паметар са њом. Није јасна ни по питању познавања језика антрополошкиње, јер је једном рекла да је њено знање било веома слабо, а други пут веома добро. Из интервјуа се може закључити да није познат ни период када су се девојке (друга је Фофоа, која је давно преминула) шалиле са Маргарет Мид, иако је Фриман закључио да се ради о 13. марту 1926. године. Из свега наведеног може се закључити да Фаапуа није била кључна паметарка, што је независно закључило још двоје аутора (види Shankman 2009a, b).

Шенкман сматра да је хипотеза о превари слаба и неодржива, јер је интервјуи не подржавају. Поред тога, Мид је разумела самоански и могла је да схвати да ли и када се неко шали. Међутим, ако није била преварена, то не значи је њена интерпретација самоанског живота тачна. Он истиче да је Мид грешила због лоших података до којих је дошла, због поређења Самое и САД и идеолошке позадине коју је заступала. Ипак, питање је колико су тачни и закључци према којима је Мид само поједноставила самоанску културу и генерализовала одређене облике понашања, те да се грешке у књизи најпре могу приписати захтевима издавача, а не превари (Côté 2000b). Једино није спорна чињеница да су озбиљни антрополози одавно изражавали сумњу у њен рад (Côté 2000a).

Такође један од Фриманових важних доказа јесу и писма која је Мид слала Боазу са терена (Freeman 1999). Проблем је што он читаоцима представља само девет од 26 писама која су Мид и Боаз разменили (Côté 2000b, c). Зато се може поставити питање о томе да ли је Фриманова теорија заснована на озбиљним научним доказима, односно у којој мери се заиста слаже са историјским подацима, јер бива побијена кореспонденцијом између Мид и Боаза, погрешно представља

припремљеност Мид пре поласка на Самоу, не открива никакву превару и приказује карикатуру најпознатије антрополошкиње. Постоје такође јаки докази да је Мид већ завршила своје истраживање пре лагања девојака и да их је интимно познавала пре наводне преваре.²⁴

Могли смо, дакле, да видимо због чега самоувереност Фримана у то да је у теоријском смислу коначно дотукао културни детерминизам није у потпуности оправдана. Његова критика ипак пати од озбиљних недостатака и може се закључити да *Одрастање* (Mead 1928a) представља подршку културалистичким објашњењима разлика у људском понашању. Мид је сматрала да је доказала како је адолесценција различита у САД и на Самои, а пошто је биологија заједничка, то је значило да друштвено окружење (тј. култура) мора нудити објашњење, јер је биологија константа, а култура променљива.

Зато је 1935. објавила *Sex and Temperament in Three Primitive Societies* (*Пол и темперамент у три примитивна друштва*, Mead 1935/1952), где је покушала да се бави полним разликама преко увођења концепта темперамента, што је идеја из *Образаца* Рут Бенедикт (Benedict 1934/1959). Теоријски аргумент који је у основи концепта темперамента не мора нас занимати, осим у смислу да је његова сврха била да замени пол приликом објашњавања разлика између мушкараца и жена. Након изучавања, закључила је да су ставови и понашање који су често повезани са једним или другим полом заправо међусобно заменљиви (када се ради о половима). Сва друштва имају институционализоване улоге мушкарца и жене, али оне нису нужно у контрасту, нити се увек ради о доминацији и субмисији. Открила је такође да мушкарци и жене у одређеном друштву имају иста обележја личности. Када је писала да су код народа Чамбули жене доминантне, а мушкарци ти који су више емоционални, закључак се јасно наметнуо – (скоро) сва обележја личности која ми зовемо мушким или женским нису повезана са полом. То значи да је темперамент социјална конструкција и да је људска природа готово бескрајно пластична. Овој проблематици вратила се и у књизи *Male and Female* (*Мушко и женско*, Mead 1949/1957).

Уколико је људска природа толико пластична да је у принципу и непостојећа, што је најчешће била идеологија научника који су критиковали биолошки (а касније и генетски) детерминизам, онда не постоји стандард на основу којег се понашање може просуђивати, јер је све компатибилно људској природи. Тако је заправо културни

²⁴ Такође, изгледа да Фриман није у праву када каже да је Мид радила етнографска истраживања Боазу иза леђа. Могуће је да га није обавестила све до марта 1926. године, али то не значи да Боаз све време није знао шта се догађа (Côté 2000b).

детерминизам био један од разлога због којих се јавило незадовољство међу научницима који су током седамдесетих година почели да уводе и биолошка објашњења у друштвене науке (Degler 1991).²⁵

Маргарет Мид је ипак схватила да постоје полне разлике у друштву и да оне можда могу да имају и позитивну вредност. Међутим, тек је у књизи *Male and Female* (Mead 1949/1957) експлицитно признала да постоје фундаменталне разлике међу половима, нарочито мислећи на улоге у репродукцији. У овој књизи могу се наћи теме и идеје којима су се после вратили социобиолози – улога оргазма, разлике између материнства и очинства (говорила је о томе да је очинство код људи друштвени изум), мушких и женских улога итд.

Из овог кратког приказа неких њених такође веома утицајних књига, јасно се види да Маргарет Мид није увек заступала исте ставове. Занимљиво је да се она временом упознала са етологијом и открила је нове разлике између полова које потичу из биолошких структура (Degler 1991). Деглер иде чак дотле да каже како се њена промена позиције може тумачити као претходница промена које ће тек уследити током седамдесетих. Експлицитно интересовање за етологију и биологију пробудило се 1948. године када је Мид поново прочитала Дарвинов *Постанак врста* (Darwin 1859/1964; Mead 1964/1999). То поновно читање подсетило ју је на дискусије које је током тридесетих водила са Конрадом Водингтоном и Бејтсоном. Такође, веома важан утицај извршило је њено пријатељство са Конрадом Лоренцом из 1954. године. Књига *Continuities in Cultural Evolution* (*Континуитети у културној еволуцији*) састоји се од предавања која је држала на Јејлу 1957. године, иако су објављена касније, након доста дорађивања. Ревизија се највише тичала њеног покушаја да развије „истински еволуциону визију људске културе и друштва” (Toulmin 1999: xii; курзив у оригиналу).

Оцена контроверзе

Пре него што прикажемо неке њене ставове о антропологији и науци уопште, како бисмо показали да Фриман није у потпуности у праву када се ради о мети његове критике, треба скренути пажњу на још један битан аспект живота Маргарет Мид. На основу биографија (нпр. Howard 1984; Lapsley 1999) можемо да видимо како је она имала опречне ставове према науци, иако то можда није било јасно истакнуто

²⁵ Екстремна схватања из ове књиге изазвала су критике код савременика, тако да је чак и њен бивши муж Рео Фортјун јавно изнео своје критике (Degler 1991).

у њеним публикацијама (види и Gilliam and Foerstel 1992). Она је током своје последње болести посећивала видовњаке, а врло је вероватно да је током читавог живота веровала у натприродне појаве, нарочито у духове (Howard 1984; Grossman 1985; Gardner 1993a).²⁶ Многи њени пријатељи били су узнемирени зато што је „есенција рационалности јавности” посећивала видовњаке (Howard 1984: 413), а веровала је у то да ће комбинација видовњаштва и њена снага воље победити рак. Још 1942. године постала је повереник организације Америчко друштво за спиритуалистичка истраживања, а била је и један од оснивача Парапсихолошке асоцијације. Док је била председница престижне Америчке асоцијације за унапређење науке лобирала је за прихватање парапсихологије као легитимне гране науке, што су јој, наравно, многе колеге замерале.

Ипак, у својим најпознатијим каснијим радовима који се директно тичу науке/антропологије нема назнака о било каквим антинаучним ставовима. За разлику од Рут Бенедикт, и у одређеној мери Кробера, она је истакла да антропологија пати од недостатака од којих не пате природне науке, а није рекла да је задовољна статусом антропологије као хуманистичке дисциплине (Mead 1961a, b). Оно што је веома интересантно јесте следећа њена констатација – док критичари попут Фримана наводе да се културалистичка парадигма конституисала двадесетих година или почетком двадесетог века, Мид говори да изолованост од природних наука није постојала двадесетих година (Mead 1961a).

Такође, помиње антропологију, социологију и психологију које су сличне и деле предмет истраживања, иако тврде да имају и свој посебан предмет. Ово преклапање, а истовремено и инсистирање на аутономији последица је „међусобног непознавања” тих наука и неуспеха све три да „очувају артикулисану комуникацију са другим наукама о животу” (Mead 1961a: 478). Дакле, Маргарет Мид се залагала за међусобну комуникацију међу наукама и у том смислу она је интелектуални интеракциониста, а никако изолациониста. Она чак наводи пет области где антропологија, социологија и психологија нису успеле да остваре кросдисциплинарне односе: области модела, садржаја, инструментације, употреба других система мишљења и еволуција.

Преко модела, науке са различитим садржајем могу да комуницирају, а она посебно истиче кибернетику (ту је јасан Бејтсонов утицај). Што се тиче области садржаја, наглашава значај етологије,

²⁶ Мид је 1949. године писала о Рут Бенедикт, да је (и) она била спремна да прихвати идеје које су тренутно занемарене у науци или које су тренутно непознате (Howard 1984).

односно компаративног изучавања понашања животиња (види и Mead 1976). Као једини проблем у њиховој међусобној комуникацији наводи често непознавање биологије од стране антрополога. По питању инструментације истиче значај филма и фотографије за антропологију, а када говори о употреби других система мишљења наводи значај генетике: „Генетика је наука која је изузетно релевантна за проблеме који су апсолутно од централног значаја за нашу дисциплину, али ми смо је – поново са неколико упадљивих изузетака – потиснули на спољашњу периферију као специјални домен физичких антрополога” (Mead 1961a: 480). Када пише о еволуцији, помиње биологе попут Водингтона, Хакслија, Лоренца, Хачинсона, Добжанског и Симпсона, који су научили довољно антропологије да са антрополозима и комуницирају.

Ипак, то не значи да није била свесна потенцијалних биологистичких искривљења у антропологији и социологији. Она је замерала биолошки инклинираним теоретичарима зато што не остављају место „разноликим људским културним системима који посредују између човека као биолошке датости и човека који живи у друштву” (Mead 1970: 24). Такође, када је говорила да јединица културне промене није индивидуа, нити обележје, већ група индивидуа које ступају у интеракцију, скретала је пажњу на следеће (Mead 1928b, 1958).

Увођење детаља специфичних малих група – као медијатора промене – чува везу између човекове херeditарне конституције и промена које се јављају у његовој култури, и омогућава постављање културне еволуције у континуум биолошке еволуције без увођења потпуног прекида између биолошке и културне еволуције који захтева једноставна социоекономска или суперорганска интерпретација историје. [Mead 1976: 178]

Пред крај живота Мид је на кратко учествовала и у две епизоде које су повезане са социобиологијом и Едвардом Вилсоном, које на основу његовог сведочења говоре и о њеном односу према биологији, али и о Вилсоновом (страхо)поштовању величине Маргарет Мид. Да је она била апсолутни културни детерминиста жестоко би се противила социобиологији, што је лако проверљиво. Вилсон у својој аутобиографији (Wilson 1994) пише како је 1976. године Америчка антрополошка асоцијација желела формално да цензурише социобиологију и да откаже два симпозијума о тој теми која су већ била заказана. Током дебате Маргарет Мид је оштро критиковала овај предлог и он није прошао (вероватно због њене интервенције), иако тесном већином. Следеће године на конференцији о људском понашању Мид је позвала Вилсона

на вечеру како би дискутовали о социобиологији (Wilson 1994; види и Segerstråle 2000). Није га критиковала због опасности од генетског детерминизма, већ му је само рекла како је и она објавила неке своје идеје о биолошким основама социјалног понашања. Дакле, из свега наведеног јасно се види да је Фриманова права мета – рушење „догме” културног детерминизма преко критике само једне књиге Маргарет Мид, ипак макар донекле промашена.

Након готово тридесет година контроверзе око праве вредности антропологије Маргарет Мид и њене најпознатије књиге, можда је могуће понудити само неке назнаке до којих се дошло. Видели смо да се Фриманова критика најчешће тичала следећих аргумената: (1) Мид је погрешила по питању сексуалног понашања на Самои зато што је била (2) преварена од стране две девојке и поверовала је у њихове лажи, тако да је књига која је резултат ове преваре (3) потпомогнута антиеволуционом парадигмом апсолутног културног детерминизма која је довела до занемаривања биологије и еволуције у људском понашању (Shankman 2000). На овај начин он је читаву дебату често представљао као да се ради о еволуцији и антиеволуционом расположењу већине антрополога.

Оно што смо могли да приметимо јесте да унутар антропологије Фриманова теза није била општеприхваћена и да је већина критика од стране антрополога била негативне природе. Једино је изван антропологије његов статус драматично увећан, а то се у највећој мери десило због његових позивања на еволуцију, науку уопште и биологију. Као што смо могли да видимо, управо ова еволуционистичка стремљења постала су популарна деведесетих година прошлог века, тако да су Фриманови текстови послужили као изузетно корисна и убедљива допуна еволуционо оријентисаним теоретичарима (види нпр. Škorić 2009). Међутим, проблем је када се Фриманова критика узме буквално у разматрање, јер тада неки њени сегменти не могу да о(п)стану. Рецимо, Маргарет Мид се не може сматрати представником јаког културног детерминизма, што смо могли да видимо након кратке анализе њених осталих и каснијих публикација – она није веровала да култура у потпуности детерминише људско понашање и да биолошки фактори не играју никакву улогу. Такође, неодржива је и тврдња да је такво веровање постало „свето”, односно нека врста догме у америчкој културној антропологији.

Антропологија је у Сједињеним Државама пре Другог светског рата (коју Фриман и напада) била интерно разнолика. Међу боазовцима је постојало доста неслагања око основних питања, што се може видети из неколико поменутих најпознатијих примера. Ривалска парадигма

боазовској у то време била је британска социјално-функционалистичка антропологија, која не само што је игнорисала биологију, већ је игнорисала и понашање како би постулирала функционално интегрисане друштвене структуре међу народима који су били предмет истраживања антропологије. То нам јасно указује на чињеницу да унутар антропологије боазовска парадигма никад није била суверена и општеприхваћена. Прво велико одступање од Боаза било је Кроберово (Kroeber 1917) настојање да културу одвоји као да припада засебном нивоу анализе, а тој идеји су се поред Боаза супротстављали и Кроберови савременици.

Боазови и Кроберови студенти су након Првог светског рата највише прикупљали и мапирани одређена културна обележја и комплексе обележја. У одсуству историјских података, мапирање дистрибуција нудило је објективну основу за закључивање о историјској дифузији одређених обележја и за постулирање тачке порекла у центру дистрибуције. У овом смислу, најпознатији су Сапир и Бенедикт. Такође, у првој половини прошлог века у САД, нарочито након Првог светског рата, Харвард је уз Колумбију био највећи центар антропологије, међутим, тамо су се првенствено изучавале археологија и физичка антропологија, а не етнологија и лингвистичка антропологија као на Колумбији. Дакле, уместо директног надметања, постојала је пре подела рада између ова два главна центра (Murray and Darnell 2000).

Оно што Фриман такође не помиње јесте разликовање *Одрастања* од типичних „боазовских текстова”, јер се у њему види утицај поменуте психоанализе. Такође, генерација Маргарет Мид није била заинтересована за мапирање дистрибуције обележја – они који су се и бавили дистрибуцијом обележја у својим дисертацијама (нпр. Бенедикт, Лесли Спир и Ирвинг Халувел) касније су се окретали другим темама и били су више заинтересовани за утицај културе на индивидуу.²⁷

²⁷ Посебно је занимљив Халувелов случај, који може да нам послужи као демонстрација повезаности боазоваца са каснијим развојем социобиологије или еволуционо инклинираних социолога и антрополога. Он је био студент Франка Спекса, једног од првих Боазових студената. Џером Барков у свом раду (Barkow 1978: 99) истиче Халувелов значај за социобиологију: „Прво, он је покушао да окрене антропологију у биосоцијалног смеру у време када је наше поље још увек славило своју победу над лошом биологијом социјалног дарвинизма одбацивањем свих разматрања еволуције људског понашања”. Такође, поставио је многе проблеме којима социобиологија мора да се позабави уколико жели да буде нека врста нове синтезе. Иако је питање да ли се Халувел може посматрати као директна претеча социобиологије, нема сумње да су неки

Мид је писала у етнографском презенту, што је и сама критиковала код других, тако да овај став заједно са одбацивањем важности познавања језика народа који се изучава и популарношћу код јавности објашњава одређену дистанцу и критике према њеном раду од стране савременика. Овај начин бављења антропологијом више је личио на британску варијанту, а њој су припадали њен други (Рео Фортјун) и трећи (Грегори Бејтсон) муж. Тако је она заправо претходила Радклиф-Брауну и аисторијском функционализму који је он убрзо почео да предаје у Чикагу, а док је предавао антропологију у Сиднеју био је званични супервизор њеног другог теренског рада на Новој Гвинеји (Mead 1930). Занимљиво је да су њене ране књиге биле боље, односно са мање критике прихваћене међу британским антрополозима него међу америчким (Murray and Darnell 2000).

Сада постаје јасно да *Одрастање* не представља основу културализма, како тврди Фриман, већ пре наговештај промене парадигме унутар америчке антропологије. Она је напустила амерички историцизам зарад британске социјалне антропологије, а сама књига такође представља и промену од Боазовог партикуларизма ка неофројдизму (прилагођавање индивидуа и одгајање деце). Мид је у суштини радила оно што је Сапир замерао Кроберу да он то не ради – изучавала је индивидуалне разлике (Sapir 1917). Ту је видљив и утицај социолога који су на њу утицали пре него Боаз и Бенедикт, а у питању су поменути Вилијам Огберн и Вилијам Томас. Огберн је у кореспонденцији са Сапиром још 1917. године расправљао о Фројду, посетио га је 1926. године, а касније је био и председник Чикашког психоаналитичког друштва. Томас је, с друге стране, писао о делинквентним америчким девојкама (Thomas 1923). Ова психолошка интеграција коју су спроводиле Бенедикт и Мид почела је када се Боаз приближио пензији и упркос његовом негодовању Фројда (Murray and Darnell 2000).

Све ово указује на то да се боазовска парадигма кристалисала пре него што је Мид објавила своју прву књигу. Та парадигма (ако је уопште и постојала) највероватније је формулисана 1911. године, а Боазова мерења из 1912. године (Boas 1912) представљају бољи доказ за његове идеје него књига Маргарет Мид. С обзиром на то да је сматрао како његов антропометрички рад нуди директне доказе о ефектима услова окружења на људски развој, нема разлога да се претпостави како је имао јаку жељу да пронађе доказе о културним ефектима. Дакле, није био очајан да пошаље Маргарет Мид на Самоу. Заправо, он је оклевао

његови радови изузетно стимулативни за антропологе и социологе који се баве еволуцијом људског понашања (нпр. Hallowell 1950).

да је уопште и пошаље на Полинезију, јер да му је био потребан пример адолесценције релативно ослобођене стреса, могао се позвати на Малиновског и његова истраживања на Тробријандским острвима (нпр. Malinowski 1922/1932). Мид је такође била свесна да оно што она ради више личи на рад Малиновског него на оно што је Боаз икад урадио или написао.

Боаз је са Маргарет Мид одржао полчасовни састанак пред њен полазак и да је заиста желео неке круцијалне доказе, читаво истраживање било би другачије организовано. Такође, када се ради о цитираности, Мид је цитирала људе са Харварда, а не Боаза или било ког докторанда са Колумбије (Murray and Darnell 2000). Она је на крају написала закључке свог истраживања за које је добила стипендију и тај извештај је прихваћен од стране комисије у којој није био Боаз, а нису сви чланови били културни детерминисти. То значи да Фриманова претпоставка да је извештај прихваћен због Боаза није уверљив.

У суштини, Маргарет Мид је вероватно разумела биолошки карактер пубертета и никад није експлицитно тврдила да биолошки фактори не играју улогу у понашању.²⁸ Она је пубертет видела пре као универзални биолошки процес, али желела је да покаже како су разлике у овом процесу обликоване различитим културама. Према њеном схватању, дакле, културне разлике настају из заједничке биолошке основе, али не могу се објаснити само биологијом и зато је инсистирала на томе да нема једног исхода адолесценције. Принцип слабог/слабијег културног детерминизма истиче да биолошке константе не могу да објасне културну варијабилност, али то не значи да биолошки фактори не играју никакву улогу.

Тадашњом антропологијом доминирала је етнографска стратегија која је давала приоритет документовању културног варијабилитета и постојало је врло мало етнографских података, тако да је она само желела да опише оно што је већ било присутно у антропологији као приоритет (Shankman 2000). Такође, не може се занемарити и нека врста суптилности са којом је Мид водила рачуна о биологији. Њена схватања о људској природи ипак су се мењала током четири деценије, као што су се мењале и политичка и интелектуална клима. На пример, када је писала о раси, противила се искључиво биолошким објашњењима, али када је говорила о полним улогама, биологија је добијала више пажње (Degler 1991).

²⁸ Један рад је објавила и о тзв. националном карактеру (Mead 1953).

Веома је занимљива тврдња да је *Одрастање* била инструментална књига за коначно утемељење парадигме културног детерминизма. Нема сумње да је по свим стандардима у питању бестселер, али право питање јесте да ли је то „свети текст” антропологије? Фриман је истицао да је ова књига прихваћена од стране уџбеника из антропологије као класична студија. Међутим, на основу анализе 118 уводних уџбеника из антропологије, штампаних између 1929. и 1990. године, намеће се закључак да је ово дело било цитирано исто колико је било и запостављано. Критике су углавном биле методолошке природе и било их је релативно мало, али све то се догађало и пре Фриманове књиге, што значи да она н(и)је представља(ла) „свети текст”.

У уџбеницима је далеко више цитирана студија Малиновског *Argonauts of the Western Pacific* (*Аргонаути западног Пацифика*, Malinowski 1922/1932), а књига Маргарет Мид је друга, али далеко иза. Чак и у текстовима о култури и личности пре Фриманове критике ова књига је ретко када цитирана. Јасно је да су и антрополози који би „требало” да је цитирају то ретко чинили. Када се ради о укупној антрополошкој литератури, књига је трећа по цитираности. Чак и када се ради о сексуалности „дивљака”, испред ње је Малиновски (Murray and Darnell 2000), што само говори о томе да утицај ове књиге у оквирима професионалне антропологије врло лако може да се прецени.

Ипак, истина је само то да је ова књига од Маргарет Мид направила познату личност и познату антрополошкињу, али не и да ју је изузела од критика. Амерички антрополози сматрају Маргарет Мид важним пиониром раног двадесетог века, али данас њен положај није директно повезан са популарношћу њених дела, нити са теоријским доприносима. Она је током живота постала славна личност, али унутар професије њен теоријски утицај временом је опадао. У својој најпознатијој књизи поставила је важна питања за јавност и зато је књига била бестселер, и зато је била важна, а не зато што представља модел за бављење професионалном антропологијом. Већ до шездесетих и седамдесетих година њен теоријски рад о социјализацији деце, националном карактеру и другим аспектима културе и личности био је модификован, ревидиран или одбачен (Shankman 2000), а највећи део је опао по значају (Langness 1975). Она је касније пре била јавни интелектуалац него првокласни научник. Њене студије данас немају значај у научном смислу, али представљају историјски корак ка развоју антропологије као науке.

Фриману се такође може замерити то што је антропологију представио као да се није много променила од времена Боаза, Бенедикт

и Мид. Он је једноставно користио стратегију која се често користи у контроверзама – подигао је теоријски статус Маргарет Мид, чиме је његова књига аутоматски постала важнија него да је само инсистирао на исправкама њених грешака које данас вероватно нико не пориче. Дакле, да је био прецизнији и реалнији у оцени њеног рада и доприноса, његова аргументација би била далеко мање занимљива и популарна. Тако би закључио да је она један од пионира антропологије, културни детерминиста (иако не апсолутни) који је подржавао везу између биологије и еволуције, али који не спада међу оне којима је то било од примарног значаја, чија књига је била изузетно популарна, али никако и „свети текст” у антропологији као науци.

Такође, можемо поставити и питање о томе у којој мери је Фриманова књига била релевантна за саме антропологе. Он је очигледно сматрао да је перцепција јавности важнија од схватања експерата. Видели смо да је тачан закључак о постојању дискрепанције између популарне и експертске перцепције дела и рада Маргарет Мид, међутим, у том случају Фриманова књига губи релевантност за антропологију и као научно дело и постаје медијски, а не научни догађај. Али опет, с друге стране, његова књига је од стране часописа *Science* оцењена као најбоља књига из друштвених наука те године (Caton 2000), што је речено и што се не сме игнорисати.

Све и ако је Мид грешила, што многи мисле, ипак је успела да демонстрира велики утицај културе и да понуди наду за нове друштвене промене. Зато је велики број антрополога њено дело и схватао као идеолошки програм који су одобравали, а Фриманово као идеологију коју су презирали. Видели смо да су чак и Фриманови критичари често говорили да је Маргарет Мид у овом делу била ненаучна и да је немогуће да је он као велики поборник науке уопште могао да преиспита ово дело на научни начин – њени ставови су често толико нејасни, да се чак не могу оценити ни као погрешни.

Када се све поменуто узме у обзир, јасно је да Мид и Фриман имају релативно сличне ставове о биологији, култури и еволуцији – обоје су говорили о интеракцији, али на различите начине. И заиста, Фриманов интеракционизам је пре само програмски наведен него што је теоријски адекватнији од културног детерминизма, тако да његова теза о колизији парадигми није адекватна. Можда је позитивна страна читаве ове епизоде управо у томе што се на изузетно исцрпан начин писало и истраживало о бројним питањима која је Фриман поставио, тако да и поред чињенице о његовом неуспеху да у потпуности уништи репутацију Маргарет Мид антропологија јесте доживела неке трансформације,

иако је питање у којој мери је за то заслужан Фриман, а колико нека друга дешавања. Повратак еволуције у антропологију и социологију ипак се није догодио на свим фронтовима, иако је њен утицај данас евидентан код многих познатих антрополога, док је ситуација у социологији остала критичнија, где су еволуционо оријентисани теоретичари и даље у знатној мањини (Škorić 2009).

Литература:

1. Barkow, J. H. (1978). Social norms, the self, and sociobiology: Building on the ideas of A. I. Hallowell. *Current Anthropology*, 19 (1), 99-118.
2. Bateson, M. C. (1980). Continuities in insight and innovation: Toward a biography of Margaret Mead. *American Anthropologist*, 82 (2), 270-277.
3. Benedict, R. (1934/1959). *Patterns of Culture*. New York: The New Library of the World Literature.
4. Benedict, R. (1948). Anthropology and the humanities. *American Anthropologist*, 50 (4), 585-593.
5. Boas, F. (1911/1938). *The Mind of Primitive Man*. Revised Edition. New York: The Macmillan Company.
6. Boas, F. (1912). Changes in the bodily form of descendants of immigrants. *American Anthropologist*, 14 (3), 530-562.
7. Boas, F. (1916a). Eugenics. *The Scientific Monthly*, 3 (5), 471-478.
8. Boas, F. (1928). Foreword. In: Mead (1928), pp. xiii-xv.
9. Boas, F. (1928/1962). *Anthropology and Modern Life*. New York: W. W. Norton & Company.
10. Bock, P. T. (1983). The Samoan puberty blues. *Journal of Anthropological Research*, 39 (3), 336-340.
11. Caton, H. (ed.) (1990). *The Samoa Reader: Anthropologists Take Stock*. Boston: University Press of America.
12. Caton, H. (2000). The Mead/Freeman controversy is over: A retrospect. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (5), 587-605.
13. Chagnon, N. (1968/1996). *Yanomamö: The Fierce People*, Fifth Edition. New York: Harcourt Brace.
14. Cole, J. R. (1993). Samoan hoax, Margaret Mead, and cultural relativity – A comment. *The Skeptical Inquirer*, 17 (4), 435-436.
15. Côté, J. E. (2000a). The Mead-Freeman controversy in review. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (5), 525-538.
16. Côté, J. E. (2000b). The implausibility of Freeman's hoaxing theory: An update. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (5), 575-585.
17. Côté, J. E. (2000c). Appendix: Excerpts from the Boas-Mead correspondence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (5), 607-616.
18. Côté, J. E. (2000d). Was *Coming of Age in Samoa* based on a „fateful hoaxing“? *Current Anthropology*, 41 (4), 617-622.

19. Darwin, C. (1859/1964). *On the Origin of Species by Means of Natural Selection, or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*. (facs. ed. of 1st ed.) Cambridge and London: Harvard University Press.
20. Degler, C. N. (1991). *In Search of Human Nature: The Decline and Revival of Darwinism in American Social Thought*. New York: Oxford University Press.
21. Dilthey, W. (1996). *Hermeneutics and the Study of History*. Edited by R. A. Makkreel and F. Rodi. New Jersey: Princeton University Press.
22. Earley, F. L. (1993). Samoan hoax, Margaret Mead, and cultural relativity – A comment. *The Skeptical Inquirer*, 17 (4), 438-439.
23. Feinberg, R. (1988). Margaret Mead and Samoa: Coming of age in fact in fiction. *American Anthropologist*, 90 (3), 656-663.
24. Fox, J. J. (2001). Foreword. In: Freeman (2001a), pp. v-ix.
25. Foerstel, L. and A. Gilliam (eds) (1992). *Confronting the Margaret Mead Legacy: Scholarship, Empire, and the South Pacific*. Philadelphia: Temple University Press.
26. Freeman, D. (1967/1990). Freeman to Holmes, October 10, 1967. In: Caton (1990), pp. 316-320.
27. Freeman, D. (1970/2001). Human nature and culture. In: Freeman (2001a), pp. 1-19.
28. Freeman, D. (1979/2001). The anthropology of choice. In: Freeman (2001a), pp. 21-39.
29. Freeman, D. (1983). *Margaret Mead and Samoa: The Making and Unmaking of an Anthropological Myth*. Cambridge: Harvard University Press.
30. Freeman, D. (1989). Fa'apua'a Fa'amū and Margaret Mead. *American Anthropologist*, 91 (4), 1017-1022.
31. Freeman, D. (1991). On Franz Boas and the Samoan researches of Margaret Mead. *Current Anthropology*, 32 (3), 322-330.
32. Freeman, D. (1991/2001). Paradigms in collision: The far-reaching controversy over the Samoan researches of Margaret Mead and its significance for the human sciences. In: Freeman (2001a), pp. 41-60.
33. Freeman, D. (1998/2001). In praise of heresy. In: Freeman (2001a), pp. 79-92.
34. Freeman, D. (1999). *The Fateful Hoaxing of Margaret Mead: A Historical Analysis of Her Samoan Research*. Boulder: Westview Press.
35. Freeman, D. (2000). Was Margaret Mead misled or did she misled on Samoa? *Current Anthropology*, 41 (4), 609-614.
36. Freeman, D. (2001a). *Dilthey's Dream: Essays on Human Nature and Culture*. Canberra: Pandanus Books.
37. Freeman, D. (2001b). Margaret Mead's *Coming of Age in Samoa* and Boasian culturalism: An historical analysis. In: Freeman (2001a), pp. 93-112.
38. Galton, F. (1865a). Hereditary talent and character: Part I. *Macmillan's Magazine*, 12: 157-166.
39. Galton, F. (1865b). Hereditary talent and character: Part II. *Macmillan's Magazine*, 12: 318-327.

40. Galton, F. (1869/1925). *Hereditary Genius: An Inquiry into Its Laws and Consequences*. London: Macmillan and Co.
41. Gardner, M. (1993a). The great Samoan hoax. *The Skeptical Inquirer*, 17 (2), 131-135.
42. Gardner, M. (1993b). Samoan hoax, Margaret Mead, and cultural relativity – A comment. *The Skeptical Inquirer*, 17 (4), 439-440.
43. Geertz, C. (1989). Margaret Mead 1901-1978: Biographical Memoir. Washington: National Academy of Sciences, pp. 329-354.
44. Gilliam, A. and L. Foerstel (1992). Margaret Mead's contradictory legacy. In: Foerstel and Gilliam (1992), pp. 101-156.
45. Goldenweiser, A. (1917). The autonomy of the social. *American Anthropologist*, 19 (3), 447-449.
46. Grossman, A. (1985). Two biographies of Margaret Mead. *Biography*, 8 (3), 265-279.
47. Hallowell, A. I. (1950). Personality structure and the evolution of man. *American Anthropologist*, 52 (2), 159-173.
48. Handler, R. (1984). Ruth Benedict, Margaret Mead, and the growth of American anthropology. *The Journal of American History*, 71 (2), 364-368.
49. Harris, M. (1968/2001). *The Rise of Anthropological Theory: A History of Theories of Culture - Updated Edition*. Walnut Creek: AltaMira Press.
50. Harris, M. (1983). Margaret Mead and the giant-killer. *Sciences*, 23 (4), 18-21.
51. Hellman, H. (1998). *Great Feuds in Science: Ten of the Liveliest Disputes Ever*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
52. Holmes, L. (1967/1990). Holmes to Freeman, August 1, 1967. In: Caton (1990), pp. 315-316.
53. Holmes, L. D. (1983a). A tale of two studies. *American Anthropologist*, 85 (4), 929-935.
54. Holmes, L. D. (1983b). Margaret Mead's Samoa: Views and reviews. *The Quarterly Review of Biology*, 58 (4), 539-544.
55. Holmes, L. D. (1983c). South seas squall. *Sciences*, 23 (4), 14-18.
56. Howard, J. (1984). *Margaret Mead: A Life*. New York: Simon and Schuster.
57. Hsu, F. L. K. (1980). Margaret Mead and psychological anthropology. *American Anthropologist*, 82 (2), 349-353.
58. James, W. (1890/1952). *The Principles of Psychology*. Chicago: William Benton.
59. Kroeber, A. L. (1917). The superorganic. *American Anthropologist*, 19 (2), 163-213.
60. Kuklick, H. (1984). Ourselves and others. *Contemporary Sociology*, 13 (5), 558-562.
61. Langness, L. L. (1975). Margaret Mead and the study of socialization. *Ethos*, 3 (2), 97-112.
62. Lapsley, H. (1999). *Margaret Mead and Ruth Benedict: The Kinship of Women*. Amherst: University of Massachusetts Press.

63. Leacock, E. (1992). Anthropologists in search of a culture: Margaret Mead, Derek Freeman, and all the rest of us. In: Foerstel and Gilliam (1992), pp. 3-30.
64. Levine, D. N. (1995). *Visions of the Sociological Tradition*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
65. Levy, R. I. (1983). Margaret Mead and Samoa by Derek Freeman. *Science*, 220 (4599), 829-832.
66. Levy, R. I. (1984). Mead, Freeman, and Samoa: The problem of seeing things as they are. *Ethos*, 12 (1), 85-92.
67. Lowie, R. H. (1917). *Culture & Ethnology*. New York: Douglas C. McMurtrie.
68. Lutkehaus, N. C. (2008). *Margaret Mead: The Making of American Icon*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
69. McDowell, N. (1980). The Oceanic ethnography of Margaret Mead. *American Anthropologist*, 82 (2), 278-302.
70. McDowell, N. (2005). Introduction: The essentialization of Margaret Mead. *Pacific Studies*, 28 (3-4), 4-18.
71. Malinowski, B. (1922/1932). *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London: George Routledge & Sons.
72. Mead, M. (1928a). *Coming of Age in Samoa: A Psychological Study of Primitive Youth for Western Civilisation*. New York: William Morrow & Company.
73. Mead, M. (1928b). The role of individual in Samoan culture. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 58, 481-495.
74. Mead, M. (1930). *Growing Up in New Guinea: A Comparative Study of Primitive Education*. New York: Blue Ribbon Books.
75. Mead, M. (1935/1952). *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*. New York: The New American Library.
76. Mead, M. (ed.) (1937). *Cooperation and Competition among Primitive Peoples*. New York: McGraw-Hill.
77. Mead, M. (1949/1957). *Male and Female: A Study of the Sexes in a Changing World*. New York: The New American Library.
78. Mead, M. (1953). National character. In: Kroeber (1953), pp. 642-667.
79. Mead, M. (1958). The group as the unit of social evolution. *Man*, 58: 178.
80. Mead, M. (1961a). Anthropology among the sciences. *American Anthropologist*, 63 (3), 475-482.
81. Mead, M. (1961b). The human study of human beings. *Science*, 133 (3447), 163.
82. Mead, M. (1961c). Ta'u: Stability and change in a Samoan Village. *American Anthropologist*, 63 (2), 428-430.
83. Mead, M. (1964/1999). *Continuities in Cultural Evolution*. New Brunswick: Transaction Publishers.
84. Mead, M. (1970). Bio-social components of political processes. *Journal of International Affairs*, 24 (1), 18-28.
85. Mead, M. (1976). Towards a human science. *Science*, 191 (4230), 903-909.

86. Metraux, R. (1980a). Margaret Mead: A biographical sketch. *American Anthropologist*, 82 (2), 261-269.
87. Metraux, R. (1980b). The study of culture at a distance: A prototype. *American Anthropologist*, 82 (2), 362-373.
88. Murray, S. O. and R. Darnell (2000). Margaret Mead and paradigm shifts within anthropology during the 1920s. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (5), 557-573.
89. Nardi, B. A. (1984). The height of her powers: Margaret Mead's Samoa. *Feminist Studies*, 10 (2), 323-337.
90. Nietzsche, F. (1872/1999). *The Birth of Tragedy and Other Writings*. Edited by R. Geuss and R. Speirs. Cambridge: Cambridge University Press.
91. Ogburn, W. F. and D. Thomas (1922). Are inventions inevitable? A note on social evolution. *Political Science Quarterly*, 37 (1), 83-98.
92. Paxman, D. B. (1988). Freeman, Mead, and the eighteenth-century controversy over Polynesian society. *Pacific Studies*, 11 (3), 1-19.
93. Popper, K. R. (1935/2002). *Logic of Scientific Discovery*. London and New York: Routledge.
94. Provine, W. B. (1973). Geneticists and the biology of race crossing. *Science*, 182 (114), 790-796.
95. Redfield, R. (1926). Anthropology, a natural science? *Social Forces*, 4 (4), 715-721.
96. Redfield, R. (1954). Social scientist: Man between. *Chicago Review*, 8 (3), 35-43.
97. Reeves Sanday, P. (1980). Margaret Mead's view of sex roles in her own and other societies. *American Anthropologist*, 82 (2), 340-348.
98. Romanucci-Ross, L. (1980). Margaret Mead, muse of the clinical experience. *American Anthropologist*, 82 (2), 303-317.
99. Romanucci-Ross, L. (1988/1990). Mead recognizes her error. Transcript of interviews for the documentary film *Margaret Mead and Samoa*. In: Caton (1990), pp. 321-324.
100. Sapir, E. (1917). Do we need a „superorganic“? *American Anthropologist*, 19 (3), 441-447.
101. Schwartz, T. (1983). Anthropology: A quaint science. *American Anthropologist*, 85 (4), 919-929.
102. Schwartz, T. (1993). Samoan hoax, Margaret Mead, and cultural relativity – A comment. *The Skeptical Inquirer*, 17 (4), 436-438.
103. Segerstråle, U. (2000). *Defenders of the Truth: The Battle for Science in the Sociobiology Debate and Beyond*. New York: Oxford University Press.
104. Shankman, P. (1996). The history of Samoan sexual conduct and the Mead-Freeman controversy. *American Anthropologist*, 98 (3), 555-567.
105. Shankman, P. (2000). Culture, biology, and evolution: The Mead-Freeman controversy revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, 29 (5), 539-556.
106. Shankman, P. (2005). Margaret Mead's other Samoa: Rereading *Social Organization of Manu'a*. *Pacific Studies*, 28 (3-4), 46-59.

107. Shankman, P. (2009a). Derek Freeman and Margaret Mead: What did he know and when did he know it? *Pacific Studies*, 32 (2-3), 202-221.
108. Shankman, P. (2009b). *The Trashing of Margaret Mead: Anatomy of an Anthropological Controversy*. Madison: The University of Wisconsin Press.
109. Shore, B. (1983). Paradox regained: Freeman's Margaret Mead and Samoa. *American Anthropologist*, 85 (4), 935-944.
110. Silverman, M. G. (1983). Our great deception, or, anthropology defiled! *American Anthropologist*, 85 (4), 944-947.
111. Snow, C. P. (1959/1964). *The Two Cultures*. New York: Cambridge University Press.
112. Škorić, M. (2009). Evolucioni program u sociologiji. *Sociološki pregled*, 43 (4), 413-443.
113. Škorić, M. (2010). *Sociologija nauke: mertonovski i konstruktivistički programi*. Sremski Karlovci i Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
114. Škorić, M. (2011). Standardni model društvene nauke i noviji pokušaji integracije sociologije, antropologije i biologije. Neobjavljena doktorska disertacija.
115. Thomas, W. I. (1923). The unadjusted girl: With cases and standpoint for behavior analysis. *Criminal Science Monographs*, 4: 1-257.
116. Tiffany, S. W. (2001). Imagining the South Seas: Thoughts on the sexual politics of paradise in Samoa. *Pacific Studies*, 24 (3-4), 19-49.
117. Toulmin, S. (1999). Introduction to the Transaction edition. In: Mead (1964/1999): xi-xxiv.
118. Watson, J. B. (1913). Psychology as behaviorist views it. *Psychological Review*, 20 (2), 158-177.
119. Weiner, A. B. (1983). Ethnographic determinism: Samoa and the Margaret Mead controversy. *American Anthropologist*, 85 (4), 909-919.
120. Wilson, E. O. (1994). *Naturalist*. New York: Warner Books.
121. Yans-McLaughlin, V. (1984). Inquisition and appreciation: Two approaches to the study of anthropologists. *American Quarterly*, 36 (2), 315-321.

Margaret Mead, Derek Freeman and *Coming of Age in Samoa*

Summary: Margaret Mead is one of the most famous anthropologists of all time and she is mostly remembered for her book *Coming of Age in Samoa*. But that book came under attack of Derek Freeman, anthropologist who tried to prove that most of her conclusions were not valid. Controversy over these issues became one of the greatest controversies in anthropology and this paper tries to present all the relevant aspects of this controversy, because as in all scientific controversies, a lot of different important issues were raised. This debate can teach us very useful things about anthropology as science and not only about Samoan culture.

Key words: Margaret Mead, Derek Freeman, Samoa, cultural particularism, biology/culture dichotomy